

Asmaa Aouattah: “L’Etern Retorn, recull de relats que evoquen un Rif immers en un estat de tristesa i immensa decepció”

written by Mercè Feliu | 21 d'abril de 2019

Asmaa Aouattah (Alhucemas, 1970). Llicenciada en filosofia per la Universitat Mohamed Ben Abdellah de Fes (Marroc); Màster en Construcció i Representació d'Identitats Culturals per la Universitat de Barcelona; Màster en Agents d'Igualtat d'Oportunitats per la Universitat de Lleida. Treballa com a agent d'Igualtat al Consell Comarcal del Maresme, a Mataró. Escriptora, autora del llibre [L'Etern retorn](#) (Voliana Edicions, 2018).

[L'Etern retorn](#) (Voliana Edicions, 2018) és un llibre amb el qual pretens explicar la realitat de les dones del Rif i del Marroc que viuen aquí. Per què escull aquesta temàtica?

Perquè sóc dona d'origen immigrat, pertanyo a aquesta mateixa generació que retraten els contes, hi convisc i treballo des de fa anys i és el col·lectiu que potser menys veu té en la societat. Admiro molt aquestes dones i lamento l'estigmatització i la invisibilització que pateixen. Crec que és de justícia sentir-les, sentir-ne el patiment, els anhels i els projectes de vida en una societat que no les coneix ni les reconeix.

És un llibre de testimoniatge?

Me l'imagino com aquelles sessions a les sales d'estar marroquines (de les més senzilles a les més luxoses) on es troben les dones de la meva comunitat, al voltant del te, xerrant de tot i de res, plorant i rient a la vegada, donant-

se suport mútuament i al·lucinant depenent de quines coses senten. Uns relats ens porten més al passat que al present, que gairebé ens hi ancorem, perquè en part som d'on venim i la motxilla pot ser en alguns casos un vagó sense locomotora. Uns ens porten al no-res, entre passat i present, a la frontera. Uns altres ens situen més en l'aquí, però amb el passat sempre present al cor i a la memòria... Són aquests, més una infinitat d'altres més, els processos que fa cada dona quan pren la decisió dràstica de deixar-ho tot enrere (no tinc paraules per mesurar-ne la gravetat) i apostar-ho tot per un lloc on: ara et volen, ara no, et volen i et dolen, tu mateixa vols i dol, et volen a estones, et rebutgen d'altres, et mous entre parets i a estones respires quan recuperes la paraula.

Un recull de contes escrits amb una gran sensibilitat –sovint amb un punt d'ironia– on emergeixen històries de persones de procedència amaziga i marroquina que viuen a Catalunya, records màgics del país dels ancestres, d'ales migrants, de somnis evaporats, de lluites per la vida i per la dignitat

El col·lectiu de dones immigrades és un col·lectiu doblement segregat? La seva realitat està marcada també per la llei d'estrangeria?

M'agrada molt que citis la llei d'estrangeria, citar-la és posar nom al racisme institucional legitimat a l'Europa del

segle XXI. Estar subjecte a una llei diferent dona lloc a una categoria de població que no gaudeix dels mateixos drets que la resta. No sé si la ciutadania dita autòctona aprecia la gravetat del tema, però n'hi ha per esgarriar-se. Tu ets ciutadana, jo només sóc resident i hi ha qui no té ni aquest estatus. Entre les residents hi ha categories també segons la durada i el tipus de permís que tens. Tots són permisos que s'han d'anar renovant contínuament amb requisits inaccessible, si no caus en la il·legalitat sobrevinguda. Poden passar vint anys perfectament, depenent de quin és el teu país d'origen, fins que tinguis la nacionalitat.

Però més enllà de l'estatus legal, la persona immigrada està condemnada a ser-ho sempre perquè està racialitzada. Els seus trets diferencials (pell, vestimenta, llengua, religió, ...) la travessen i la condemnen a la precarietat laboral, la deshumanització, la desigualtat d'oportunitats patida en origen i aquí, i la desigualtat de gènere, que van sovint de la mà, assetjaments laborals i sexuals per raons de *gènere/origen*, el tràfic de persones, l'estigmatització i la mirada segregadora i estereotipada, tant als mitjans de comunicació com per part de la societat d'acollida, entre altres. Com diu l'amic escriptor Hanafi el Kadaoui: "el pitjor tràmit d'estrangeria és sostenir la mirada amb què et miren i el silenci dens que hom provoca".

El títol del llibre és preciós, què vols transmetre amb el títol, una aproximació cíclica a la tradició, o l'enyorança cap a la terra?

Efectivament, empro la concepció cíclica del temps de l'escola estoica per referir-me a la ciclicitat del fet migratori (per fatalitat humana). L'emigració no és un procés que comença i s'acaba. Si ha començat en algun moment de la vida per un grup humà és perquè abans hi va haver uns altres moviments i quan el grup arriba a destí no hi arriba sencer, deixa una part al país d'origen de la mateixa manera que quan torna al seu país deixa una part de si al país d'acollida. De fet ell no

existeix sinó per a, i gràcies, a aquest moviment cíclic que fa. L'enyor és etern i l'anar i venir entre els dos mons també ho és. Tot el que passa, passa en el camí entre l'aquí i l'allà. Abans havia pensat en *entre ribes* com a títol, però per mi evocava un estat quiet entremig i no és el que volia ni volen transmetre els relats. És un etern retorn.

És el teu primer llibre. D'on sorgeix aquest neguit?

De la indignació de saber-nos, les persones que venim del sud, eternament trepitjades i explotades. Vam patir la colonització i la devastació de les nostres terres amb gasos químics, que ens va portar a emigrar, per la mateixa gent que avui ens rebutja. Jo sóc d'una terra on l'Estat espanyol va matar gent, va explotar mines, va portar-hi milers de gent de la península per viure-hi i convertir camps de blat en llocs d'assentament, els va facilitar infraestructures, va construir-hi esglésies, places de toros, van declarar oficials la seva religió i festes i les nostres van passar a ser folklore. La població autòctona (d'ença esdevé indígena) restà al marge d'aquesta "civilització", continuà empobrida i descol·locada i empesa a buscar-se la vida emigrant, allistant-se a les tropes franquistes o menjant *qarnuix**.

El balanç de 50 anys de protectorat espanyol és la gent del Rif que avui és aquí i que és considerada com una espècie invasora que ve a robar ajudes i llocs de treball i canviar el panorama social i cultural de l'occident civilitzat. Veure com a les dones d'origen rifeny i marroquí (i també als homes) no se les respecta ni la diversitat cultural i lingüística que Espanya ja coneixia quan hi era i se les mira (tot i que no per part de tothom) com a estranyes usurpadores i *bultos* ambulants, veure com es redueixen a números i problemes en la major part dels casos, ... Tot això em va empènyer a escriure per dir com són en realitat aquestes dones de diverses, de meravelloses, de somniadores i de lluitadores per la dignitat. No només per parlar de les seves misèries sinó també de les estones d'alegria a la seva vida quan s'assoleixen fites, quan

se celebren festes o quan se'n surten de la violència masclista, entre altres. En els relats es donen a conèixer costums i tradicions i diversitat en l'escala de valors (en contra de l'homogeneïtzació que pateixen) i lluites per la igualtat, de la mateixa manera que es donen a conèixer els fets del passat com a fets que expliquen el present i posen la societat d'acollida davant el deure moral de reconèixer i restaurar el dany en la germanor, res més.

Les dones recorden aquest passat o ho recorden només els teus relats?

Si ho recordo jo sense haver-ho viscut és perquè la memòria de la meva gent, especialment la de les dones, està habitada per aquests amargs records. Totes les dones de l'edat de la meva mare recorden familiars morts a mans del colonialisme, a la guerra civil espanyola, travessant el riu Muluya per anar cap a Algèria o per la fam dels anys quaranta i cinquanta. Els seus cants de tant en tant es tornen tristos i parlen de bombes i cascs, sobretot quan el present també és dolorós, com és el cas amb el [Moviment Popular Rifeny \(MPR\)](#).

Com és actualment la situació al Rif?

El Rif viu immers en un estat de tristesa i immensa decepció. Ningú s'esperava que un moviment tan massiu, tan pacífic i amb reivindicacions assumibles acabés sent durament reprimat. Les últimes condemnes de la cúpula del moviment a 20, 15, 10 i 5 anys i tot el procés de repressió s'està vivint com una humiliació per la pròpia zona i com una confirmació que res ha canviat en la relació del poder central amb el Rif. L'esperança en un Rif pròsper i desenvolupat s'està esvaint després d'haver ressucitat de les cendres gràcies al MPR i a joves que estan passant els millors anys de la seva vida a les presons. Les ferides que tot això està causant no seran fàcils de sanar, si és que se sanen algun dia.

Quin és el missatge que el llibre vol transmetre?

M'agradaria pensar que qui el llegeix vegi com des del sentiment i moltes vegades des de la ironia són les dones les

que parlen. Que les llegeixi també amb el cor i que hi senti les seves veus i hi vegi les seves mirades i la meua també, sense mediacions. Sovint es parla de les dones (condemnades a ser sempre immigrades) sense que elles ho siguin. Escoltar-les és donar valor a la història petita individual de cada protagonista enfront de la història en majúscules que les engoleix. A partir d'aquí, que cadascú en tregui el que li arribi, els relats ja no són meus.

Quin retorn tens de l'*Etern retorn*?

Per ser el meu primer llibre i arribar a la tercera edició en menys d'un any, m'omple de felicitat. Però me n'omple més saber les impressions de les persones que el van llegir i l'impacte que ha tingut sobre el seu coneixement o mirada envers el col·lectiu protagonista o senzillament perquè les va connectar amb sentiments i vivències conegudes o compartides. La difusió que en van fer supera amb escreix la que en vaig fer jo mateixa. També m'alegra molt que el llibre s'hagi llegit i debatut en grups de lectura, en instituts i en espais jove. Estaré sempre en deute envers totes les persones que m'han donat algun tipus de suport en aquesta preciosa aventura d'escriure i publicar en català, una oportunitat d'aprenentatge i enriquiment que no té preu.

qarnuix*; l'escriptora ens convida a llegir el llibre per tal d'esbrinar què és. La podràs trobar signant llibres aquest Sant Jordi a les 18h a la parada de Voliana, carrer Consell de Cent 310 a Barcelona.